

Irena Tatíčková Řehole

Skutečné příběhy českých
řeholnic a řeholníků
v soukolí totality

Řehole

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihazlin.cz
www.albatrosmedia.cz

 KNIHA ZLIN

Irena Tatíčková
Řehole – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2024

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS MEDIA

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa! Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navyší Restorio částku o 20 %.

Řehole

*Věnováno památce tisíců řeholních
bratrů a sester perzekvovaných
během komunistického režimu*

© Irena Tatíčková (ed.), 2024

Cover © Michaela Treuerová, 2024

Layout © Jan Kafka, 2024

Foto © Post Bellum, z.ú.; ČTK / Mucha Josef; Shutterstock s. r. o;
Barbara Hucková, Jan Kafka, Martina Štorková, 2024

ISBN tištěné verze 978-80-7662-714-7

ISBN e-knihy 978-80-766-2717-8 (1. zveřejnění, 2024) (ePDF)

ISBN e-knihy 978-80-766-2730-7 (1. zveřejnění, 2024) (epub)

ISBN e-knihy 978-80-766-2731-4 (1. zveřejnění, 2024) (mobi)

Irena Tatíčková Řehole

Skutečné příběhy českých
řeholnic a řeholníků
v soukolí totality

≡ KNIHA ZLIN

Zpráva o nejrozsáhlejším zatýkání v české historii namísto předmluvy

Zatímco k největší masové vraždě našich spoluobčanů došlo v noci z 8. na 9. března 1944, kdy bylo v plynových komorách koncentračního tábora Auschwitz-Birkenau zavražděno 3 792 Čechoslováků z tzv. rodinného tábora terezínských Židů, nejmasovější zatýkání proběhlo o šest let později. V noci ze 13. na 14. dubna 1950 přepadly stovky ozbrojenců StB, SNB a Lidových milicí pětasedmdesát českých a moravských klášterů, kde zadržely 915 řeholníků. Začala tak teprve první etapa zločinné komunistické Akce K, jak zněl krycí název likvidace klášterů.

Během celé Akce K pak bylo do centralizačních klášterů převezeno 2 376 mnichů z 28 řádů a z 219 řádových domů, 175 z nich skončilo v „internačních táborech“ se zvláště ostrým režimem, zbudovaných Státní bezpečností. To vše pod namířenými hlavními samopalů. Všichni mniši museli nasednout do přistavených autobusů, které je bez jakéhokoli vysvětlení odvezly do neznáma. Řeholníci museli následně narukovat k vojenským jednotkám Pomocných technických praporů, nastoupit do dělnických profesí,

účastnit se převýchovných politických školení v marxismu-leninismu a zapojit se do civilního života. Duchovní službě se mohli věnovat pouze se státním souhlasem nebo tajně pod hrozbou věznění podle trestního zákona z roku 1950, jehož paragraf 173 o maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi používali komunisté ke kontrole a represí církví. „Kdo vykonává duchovenskou činnost v církvi nebo v náboženské společnosti bez státního souhlasu, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta,“ zněl paragraf lidově nazývaný „mařena“, který byl v platnosti do 31. ledna 1990.

Předem utajovanou Akci K osobně řídil tehdejší generální tajemník KSČ Rudolf Slánský, sám pozdější oběť stalinismu. Ještě před přepadením Státní bezpečnost nastrčila do klášterů zbraně – pro potřeby propagandy. V pokynech pro zásahové jednotky stálo: „Po příjezdu do kláštera zajistí zmocněnec a orgán Bezpečnosti telefon, uzavře vchod a nedovolí řeholníkům opouštět klášter ani osobám mimo klášter vcházet.“

Bezpečnostní složky zajistily také zvony, pro případ, že by některého z mnichů napadlo zvonit na pomoc.

Názna komunistického přístupu k řeholím lze najít již v období tzv. třetí republiky a po převratu v únoru 1948 režim se zákrokem proti řádům dlouho neotálel. První rozsáhlejší zatýkání proběhlo již na podzim téhož roku a na počátku roku 1950 pak začal monstrproces „Machalka

a spol.“ s deseti představiteli řeholních řádů. Při přípravě procesu byl využit rozsáhlý rejstřík nástrojů, jež měly přimět obviněné k připraveným výpovědím a na přelomu března a dubna 1950 se u Státního soudu v Praze uskutečnilo přelíčení, kde byly vyneseny vysoké tresty v řádu desítek let. Kompromitující kampaň doprovázející proces tvrdila, že se v klášterech skrývají zbraně a v tisku byly uveřejňovány „dopisy pracujících“ odsuzující „protistátní a vlastizrádnou činnost“ řeholníků. A právě tím obhájila vládnoucí moc popud k likvidační Akci K.

Pro řeholnice byl následně vypracován plán Akce Ř. Ale zatímco internace řeholníků-mužů neznamenal pro národní hospodářství zásadní otřes, ani komunistický režim si nemohl dovolit okamžitě ze dne na den řeholnice odstranit, především ze zdravotních a sociálních ústavů. Ve dvou vlnách, v červenci a v září 1950, přesto bylo přes čtyři tisíce řeholnic převezeno do soustředovacích středisek. A to byl počátek stovek, či dokonce tisíců příběhů skrytých hrdinek, které už z podstaty své životní volby nestály o výjimečnost, slávu či zadostiučinění...

***„V poslední době bylo zjištěno,
že nástrojem zahraničních nepřátel
republiky se staly katolické kněžské řády.
Při projednávání rozvratné protistátní
činnosti bylo prokázáno, že v četných
klášterech byli ukrýváni nepřátelští
agenti, dokonce vrahové. V kláštere byla
odhalena skladiště zbraní, tajné vysílací
a mnohé kláštery se staly základnami
vyzvědačské činnosti.“***

Těmito slovy začínala zpráva vydaná ČTK 18. dubna 1950, k jejíž ilustraci byla zřejmě pořízená fotoreportáž z kláštera na Svaté hoře u Příbrami, s neobratně naaranžovanými záběry. Do archivu ČTK byla zařazena bez příslušných podrobnějších údajů...

Pane, tak jsem
lehký jako mlhy
u lesů, ať co chceš
na mne naložíš,
ted' všecko unesu.

Bohuslav Reynek

Nives

„A poznala jsem, že na tomto místě
jsem správně.“

Rozhodnutí stát se řádovou sestrou v sobě nesla už od dětství. Celá její rodina byla věřící a někteří členové dokonce měli v rámci církve funkce. Přesto odchod Květoslavy Folprechtové, řeholním jménem Nives, rodiče zaskočil. Mohli na ni ale být pyšní. S pokorou i trpělivostí přijímala všechny nástrahy, které řádovým sestrám komunistický režim nachystal. Tvrdě pracovala na poli, v továrnách a nakonec i v psychiatrické léčebně.

Osud měla předurčený

Květoslava Folprechtová se narodila 18. dubna 1930 jako mladší ze dvou sester v obci Roztěž u Kutné Hory. Šlo o mariánské poutní místo.

Ve zdejší kapli zasvěcené Panně Marii se konaly až tři poutě do roka a o nedělích bylo místo plné návštěvníků z širokého okolí. Místo měli v oblibě i čeští básníci Jaroslav Vrchlický a Josef Kajetán Tyl, kterého okolní krajina

inspirovala ke složení textu naší národní hymny Kde domov můj?

Nelze se tedy divit, že celá rodina Květy Folprechtové byla silně věřící. Bratranec babičky byl knězem, sama babička kdysi toužila stát se řádovou sestrou. A tak se i Květiny kroky už od útlého věku ubíraly tímto směrem. Rodiče očekávali, že jim dcera bude pomáhat s hospodářstvím, navzdory tomu začala Květa navštěvovat základní školu vedenou sestrami voršílkami v Kutné Hoře a na ni po druhé světové válce navázala studiem dvouleté rodinné školy.

„Jednu ze sester, která působila na škole v Kutné Hoře, jsem měla velmi ráda. A když jsem se tak v osmnácti letech rozhodovala, co budu dělat, šla jsem se poradit s ní,“ vzpomíná sestra Nives. „Nabídla mi pobyt v kutnohorském klášterním internátu, a tak jsem tam v roce 1948 odešla.“

Na otázku, proč si vybrala právě životní dráhu voršílky, přiznává, že jiné sestry vlastně neznala a velice se jí líbil řeholní oděv voršílek – naškrobená plátěná čelenka, límec, dlouhý závoj, kožený řemen s růžencem, široké rukávy a na krku stříbrný kříž. Na docházku do rodinné školy vzpomíná velice ráda. Sestry, které se chovaly vždy velice mateřsky, vedly dívky „ke kázni, spořádanosti, úhlednému písmu“. (Sestra Nives si ale také velice dobře pamatuje, jak musela v jedenácti letech odprošovat sestru za opisování při diktátě. Tato vzpomínka se jí vryla hluboko do paměti snad právě proto, že se dodnes cítí nevinná.)

Sestra Nives Folprechtová v roce 1970

Právě v internátě na Květu podle jejích vlastních slov poprvé promluvil Bůh. „Po mši svaté jsem v duši zaslechla tichý hlas: Pojď ke mně. Tak jsem odpověděla: Zde jsem! A radostí jsem tak poznala, že jsem na správném místě. Klášter byl sice malý svět, ale za to naprosto jasný.“ Při vzpomínce na tuto kratičkou chvíli se sestře Nives objevují i po více než půl století v očích slzy, nejsou to však slzy smutku, ale slzy dojetí a štěstí.

Jako první se o jejím rozhodnutí dozvěděla třídní učitelka, která si ihned všimla, že dívka po mši nějak „září“, a šla snít tedy toto rozhodnutí oznámit Matce představené. Květa/Nives si na tuto událost oblékla „hráškově zelené šaty od strýčka z Ameriky a silonky beze švu, které byly tehdy také jen z dovozu“. Nelze se tedy divit, že Matka představená v ní nejprve viděla jakousi fintivou slečinku, a ne budoucí řeholnici... ale hluboce se mýlila.

Samozřejmě se jako další měli o Květině rozhodnutí dozvědět její rodiče. Zpráva je ale nepotěšila, viděli v dceři dědičku rodinného hospodářství, na kterém se dost nadřeli, a najednou se také rozplynula vidina vnoučat. „...To je velice, řekla bych, zarmoutilo... A maminka řekla, že byl tatínek tak smutnej, až se o něho úplně bála.“

Na začátku roku 1949 začalo Květě období tzv. postulátu, tedy období bezprostřední přípravy na řeholní život, jehož účelem je prověřit, zda povolání konkrétní osoby a pro zvolený způsob křesťanského životního stylu,

je pevně dané. Květa odešla poznat život v komunitě řeholnic do Prahy. Vzpomíná na množství dívek, které se rozhodly pro stejnou životní dráhu jako ona, a po letech myslí, že právě Bůh se postaral o takový zájem o řeholní roucho, protože věděl, že přijde špatná doba pro lidi, kteří v něj bezprostředně věří, a nechtěl dopustit zánik řeholních institucí.

Po období postulátu následuje noviciát, druhá etapa řeholního života, kdy mají novicky rozpoznávat svá povolání a připravovat se ke složení věčných, tedy závazných řeholních slibů. Noviciát měly sestry trávit ve slovenských Batizovcích. Postulát za normálních okolností trvá půl roku až rok. Tehdejší Matka představená však prozíravě nedůvěřovala politické situaci, která se začala krystalizovat, a tak se rozhodla pro rychlejší řešení. Vymyslela, že dívky pojedou do Batizovců ještě jako postulanky. Obávala se, že kdyby dodržely původní roční lhůtu, nebyl by pak jejich odjezd už možný. „Byly takové náznaky, například zadržení otce kardinála Berana a jeho odvezení do izolace. Naše provinciální představená se právem polekala.“

Chvíle vzdoru

V malém městě pod Tatrami strávila Květa Folprechtová, teď již pod jménem Nives, spolu s dalšími zhruba

Ruční práce pro Textilanu v Novém Městě pod Smrkem. Sestry zde opravovaly chyby na utkaných látkách a dělaly bídu jen s malým přídělem potravin, ale „také zde mohly lépe uvědomit a prožít život s Pánem, který žil též v nepřijetí, v pronásledování, v nepochopení.“

Bývalý františkánský klášter v Hejnicích na Frýdlantsku, dnes „Klášter Hejnice – vzdělávací, konferenční a poutní dům“ během padesátých a šedesátých let sloužil jako ubytovací zařízení pro řeholní sestry, které odtud odcházely pracovat do místní porcelánky a textilky.

čtyřiceti českými a slovenskými sestrami rok života. (Její řeholní jméno nepatřilo mezi nejobvyklejší, ale má krásný význam, je odvozeno od latinského výrazu pro sních, a evokuje tedy čistotu a klid zasněžené krajiny.)

Poklidný i podnětný život sester však skončil 29. srpna 1950 nelítostným zásahem totalitního režimu. Rozhodnutím státní moci měly být sestry toho dne vyvezeny do tzv. soustředovacích klášterů. Těchto centralizačních klášterů bylo na Slovensku několik, např. Dolné Semerovce a Modra u Pezinku.

„Toho dne zazvonil u vchodu zvonek a do haly vstoupilo několik mužů,“ vzpomínala sestra Nives. „Všechny nás shromáždili v hale, kde nám bylo oznámeno, že ještě týž den budeme převezeny do soustředovacího kláštera v Modré u Pezinku.“

Novicmistrová, sestra Bernadetta Šomošová, to odmítala s tím, že takové rozhodnutí může učinit pouze provinciální představená, s níž se tedy musí telefonicky spojit. Příslušníci bezpečnosti jí to však zakázali. Později se jí bez vědomí mužů sice podařilo odejít na poštu telefonovat, s představenou se ale nespojila. Všechny provinciální představené byly totiž už den předem předvolány na ministerstvo do Bratislavy, kde jim oznámili, že se ženské kláštery budou likvidovat.

Informace byly dosti zmatené. Zpočátku to vypadalo, že do soustředovacího kláštera nebudou moci jít

všechny sestry, ale některé budou muset odejít do civilu. Komunisté chtěli samozřejmě rozdělit jednotu řeholních komunit.

Sestry v Batizovcích se snažily bránit, v návalu emocí dokonce v jeden moment zavřely vstupní bránu a odebraly se pak do kaple. „Obracej se na našeho Pána s modlitbou, jenže muži po chvíli přepilovali mříže na okně a dostali se opět dovnitř. Věděly jsme, že nemá cenu vzdorovat. Na základě toho nám novicmistrová dala pokyn, abychom si sbalily své věci a připravily se k odjezdu.“

S sebou si mohly vzít jen to nejnnutnější – postele, pár osobních věcí, velký kříž z hlavní haly a sochu Panny Marie. Vše ostatní zůstalo na svých místech, v prádelně dokonce i hromada špinavého prádla, ve spíži spousta jídla. „Když jsme pak odjížděly, viděla jsem z autobusu muže, kteří měli plné ruce jídla z naší spižírny. Ještě jsme ani nestačily opustit vesnici, a oni už náš klášter vyjídali.“

Náročná práce v továrně

Do obce Modra dojely sestry až druhý den odpoledne. Na místě se k nim přidaly ještě staré sestry z Košic a z Bratislavy a spolu s nimi i sestry vincentky. „Když Bůh chrání město, marně se namáhá ten, kdo ho střeží.“ Právě tento nápis (tedy v latině) přivítal sestru Nives a její

spolusestry u bran bývalé měšťanky při voršilském klášteře, kterou komunisté zrušili a kde se nyní měly ubytovat. Zaměstnány byly v místním JZD. Pracovaly na polích při sklizni i zpracování řepy nebo na vinohradech na úpatí Malých Karpat. „Pro některé z nás byla tato práce velmi těžká, ale zakusili jsme mnoho hřejivých pozorností od slovenských žen,“ tvrdila vděčně sestra Nives. „Na pole nám přinášely čaj i pečivo, vžívaly se do naší současné situace a velmi s námi soucítily.“

V průběhu tohoto pobytu byl na dívky soustavně vyvíjen nátlak, jehož cílem byl odchod do civilního života. Na způsob přesvědčování vzpomíná i sestra Nives: „Takže brzy potom přišel s taštičkou takový úřada nějaký. Do tělocvičny... No a říkal: Sestry nabízím vám zdravotní školu zdarma. My víme, že jste na to dobro, tak byste mohly vykonat velice moc dobrého, kdybyste šly do civilu a mohly jste teda jako být zdravotní sestry a působit krásně... No ale žádná mu nesesla na lep.“

Po tomto neúspěchu místní komunistické úřady zkusily novou metodu. Všem novickám sdělily, že pokud nemají složeny věčné sliby, tak jsou povinny odejít do civilu. Novicmistrová jim proto pořídila prstýnky z levného kovu, aby tímto vnějším znakem dala najevo, že její svěřenkyňe tyto věčné sliby už složeny mají. Až na výjimky tomu tak samozřejmě nebylo. Věčné sliby v tu dobu tajně složilo pouze šest sester.

Novicky se u místních lidí, se kterými se vídaly během polních prací, těšily opravdu veliké oblibě, a proto se komunisté rozhodli proti takovým kontaktům zakročit a převezli celý noviciát na práci do továren, kde se novicky dostaly do styku pouze s místními a prověřenými zaměstnanci

Na podzim roku 1951, zhruba po roce pobytu v Modre, byly sestry přemístěny na severní Moravu.

V Hanušovicích na Šumpersku byly ubytovány v internátní budově a nastoupily do textilní továrny Holba-Lenas, která zpracovávala len. Kromě voršilek byly na místě internovány i sestry vincentky. „Vlhké a hlučné prostředí nedělalo dobře našemu zdraví. Některé ženy utrpěly poruchy sluchu z hlučných strojů. Jiné třeba přišly o článek prstu. Jedinou naší radostí byl náš pán, který s námi byl ve zdejším svatostánku.“ Vedení továrny dovolilo sestrám zřídit si kapli v poschodí přímo nad tzv. mokrým sálem, kde probíhala výroba. Zde se kromě mší odehrávalo i tajné skládání věčných slibů. Sestra Nives vzpomíná i na osmidenní exercicie neboli duchovní rozjímání, kterému se nemohly věnovat souvisle, ale pouze ve volných chvílích po práci nebo před ní. Patrně díky tomu, že mohly udržovat duchovní život, ať už oficiální nebo tajný, celou situaci zvládaly snáze.

Nicméně je celou dobu sužoval strach z toho, že jim bude odebrána Matka představená. Strach pramenil patrně

S dětmi v dětské psychiatrické léčebně v Ročově u Loun

již z předešlé zkušenosti v Batizovcích, kdy se tyto tendence objevily poprvé. Obavy byly později skutečně naplněny, když byly v roce 1952 představené všech klášterů izolovány v bývalém františkánském klášteře v Hejnicích na Frýdlantsku.

Život v továrně doprovázel pochopitelně pravidelný nátlak s cílem donutit sestry opustit řád. Způsoby byly různé, patřila mezi ně i tzv. politická výchova, při vzpomínce na ni se sestře Nives vybavuje i úsměvná scénka: „Takže tam přišel církevní tajemník a dal si nás shromáždit... Měl nastudované to Písmo svaté... Oni se to museli učit, museli se to naučit, i když s tím neměli nic společného. A říká: ‚Víte dobře, že Bůh přece stvořil člověka *pod obraz boží*.‘ A my se zasmály, protože to má být *k obrazu božímu* a on řekl *pod obraz*. To se říkalo o opilcích jo, protože opilec už se nechová jako člověk.“

To bylo jedinkrát, kdy sestry během politické výchovy nějakým způsobem zareagovaly. Jinak zůstávaly mlčky sedět.

Hejnice

Po čtyřech letech se voršilky spolu se sestrou Nives přesunuly z Hanušovic na sever Čech – do Hejnic. Zde se setkaly se svými sestrami voršilkami přesunutými sem

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Řehole.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.